

DOI : 10.33274/2079-4762-2024-56-2-19-28

JEL: O 19

УДК 339.96

Кожухова Т.В.,
д-р екон. наук,
професор

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kozhuhova@donnuet.edu.ua

Бочарова Ю.Г.,
д-р екон. наук,
професор

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua

Горіна Г.О.,
д-р екон. наук,
професор

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gorina@donnuet.edu.ua

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПРООН У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ (2014 – 2025 рр.)

JEL: O 19

UDC 339.96

Kozhukhova T.,
Grand PhD in Economic Sciences,
Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: kozhuhova@donnuet.edu.ua

Bocharova Yu.,
Grand PhD in Economic Sciences,
Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua

Gorina G.,
Grand PhD in Economic Sciences,
Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: gorina@donnuet.edu.ua

UNDP STRATEGIC PRIORITIES IN THE FIELD OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES (2014 - 2025)

Мета. Метою статті є дослідження трансформації стратегічних пріоритетів Програми розвитку ООН (ПРООН) у сфері сталого розвитку в період 2014–2025 рр.

Методи. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи та прийоми пізнання: методи наукової абстракції, аналізу та синтезу (для дослідження трансформації стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку в період 2014–2025 рр.), системного узагальнення (для визначення передумов і викликів, що зумовили переосмислення підходів до розвитку, коригування стратегічних цілей, напрямів діяльності

© Кожухова Т.В., Бочарова Ю.Г., Горіна Г.О.

ПРООН, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку, особливостей та тенденцій інтеграції змін до стратегічних цілей та напрямів діяльності ПРООН).

Результати. *За результатами проведеного дослідження визначено передумови та виклики, які зумовили зміни підходів ПРООН до діяльності у сфері сталого розвитку, формування стратегічних пріоритетів в умовах зростаючої глобальної нестабільності (перехід з реалізації Цілей розвитку тисячоліття до Цілей сталого розвитку, глобальна нерівність і злиденність, екологічні та кліматичні загрози, повільне економічне відновлення після глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр., геополітична нестабільність, гендерна нерівність, конфлікти, війни, масова міграція, слабке врядування, кризове фінансування розвитку, пандемія COVID-19 та її наслідки, попит на інклюзивність, права людини, цифровізацію).*

За результатами аналізу інтеграції змін у стратегічні цілі та напрями діяльності ПРООН у 2014–2025 рр. встановлено такі особливості та тенденції, як: зміщення пріоритетів ПРООН від економічного розвитку до соціальної політики; поява нових екологічних і енергетичних програм з 2018 р; стабілізація таких ключових напрямів, як гендерна рівність, управління та стійкість до криз зі зміною акцентів з демократичного врядування та управління ризиками на належне управління (ефективність інституцій) та стійкість до зовнішніх впливів (включаючи конфлікти та економічні шоки); більша адаптація Стратегічних планів ПРООН до непередбачуваних подій; перетворення технологій та інформації з допоміжного інструменту на ключовий драйвер розвитку.

Установлено трансформацію стратегічних пріоритетів ПРООН у 2014–2025 рр. від переважно загальних реформ з акцентом на інституційний розвиток і економічне зростання у 2014–2017 рр. до більш сфокусованих соціально-екологічних ініціатив з 2018 р. (зміщення акцентів на подолання бідності, забезпечення екологічної безпеки, розвиток сталої енергетики та зміцнення стійкості до криз), що відображає адаптацію ПРООН до нових глобальних викликів, таких як екологізація, соціальна нерівність, пандемія COVID-19 та її соціально-економічних наслідків, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну (2022), економічна турбулентність та свідчить про зростання соціальної орієнтованості, екологічної відповідальності та збереження інституційних пріоритетів ПРООН, зокрема у сферах врядування й забезпечення гендерної рівності.

Ключові слова: *глобальні виклики, сталий розвиток, Цілі сталого розвитку, міжнародні організації, Програма розвитку ООН, стратегічні пріоритети ПРООН*

Постановка проблеми. Сучасний глобальний розвиток стикається з низкою взаємопов'язаних викликів, що вимагають комплексних рішень. У 2000 році Декларація розвитку тисячоліття ООН ухвалила Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), які зосереджувались переважно на соціальних аспектах (зменшення бідності, охорона здоров'я, освіта) [1]. Обмеженість ЦРТ у врахуванні екологічних та інституційних факторів привела до розробки більш цілісного підходу – 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), ухвалених Генеральною асамблеєю ООН у 2015 році [2], що охоплюють соціальний розвиток (ліквідація голоду, якісна освіта), економічне зростання (гідна праця, інновації), екологічну стійкість (боротьба зі зміною клімату, збереження екосистем), інституційні аспекти (міцні інституції, партнерства).

Існування глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, соціальні нерівності, політична нестабільність, економічні кризи, наслідки пандемії COVID-19 робить досягнення ЦСР особливо актуальним та вимагає координації зусиль міжнародних організацій, серед яких ключову роль відіграє Програма розвитку ООН (ПРООН).

ПРООН – найбільше агентство системи ООН, що надає допомогу у сфері сталого розвитку. Заснована у 1965 році Генеральною Асамблеєю ООН внаслідок об'єднання Розширеної програми технічної допомоги (1949) та Спеціального фонду ООН (1958), ПРООН наразі має представництва у 170 країнах світу та повністю фінансується за рахунок добровільних внесків держав-членів [3]. З метою ефективного впровадження своїх програм ПРООН співпрацює з експертами ООН, дослідницькими установами,

національними агентствами, громадськими організаціями та неурядовими організаціями по всьому світу.

ПРООН, мандат якої охоплює викорінення бідності, зміцнення демократичного врядування, верховенства права та інклюзивних інституцій, у партнерстві з країнами працює над розширенням можливостей людей для побудови більш справедливого та стійкого майбутнього, передбаченого Порядком денним у сфері сталого розвитку до 2030 року [2], дотримуючись балансу між потребами планети та людини.

З метою подолання масштабних суспільних викликів, що вимагають колективних зусиль і комплексних підходів, ПРООН використовує свою унікальну мережеву структуру, що характеризується глобальним охопленням та присутністю на місцях, свій галузевий досвід і надійні партнерські відносини, надає країнам доступ до знань та ресурсів.

Вивчення змін стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку є надзвичайно важливим з точки зору передбачення глобальних трендів (через реагування ПРООН на найактуальніші проблеми світу - кліматичні зміни, нестабільність економік, соціальна нерівність, цифрова трансформація, пандемії, кризи) та визначення найпріоритетніших викликів на глобальному рівні; впливу на національні політики урядів країн, що розвиваються, та адаптації програм розвитку (через зміни в стратегіях ПРООН, які вказують на нові підходи до розвитку та можуть вплинути на програми підтримки демократії, екологічні ініціативи, проекти зі скорочення бідності тощо); ефективності залучення міжнародної допомоги (через розуміння пріоритетів ПРООН, які є орієнтиром для міжнародних донорів та громадянського суспільства, що сприятиме отриманню фінансування, адаптації національних програм, ефективній взаємодії).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням діяльності ПРООН присвячено праці багатьох науковців. Зокрема роль ПРООН у розвитку країн досліджували Хуліо Ман із Сікейри (Julio Homem de Siqueira), Андрій Мтева (Andrew Mtewa), Даурі Сезар Фабріз (Dauri César Fabriz) [4],

аналіз проблем та стратегій міжнародних організацій у сфері глобального управління та співпраці на прикладі ПРООН здійснював Хаосен Сюй (Haosen Xu) [5], питання фінансування та ефективності ПРООН досліджували Мірко Хайнцель (Mirko Heinzl), Бернгард Райнсберг (Bernhard Reinsberg), Джузеппе Заккарія (Giuseppe Zaccaria) [6]. З огляду на перманентні трансформації глобального середовища та посилення світових викликів, дослідження зміни стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку набуває ключового значення для оптимізації механізмів реалізації Цілей сталого розвитку, прогнозування сценаріїв розвитку глобального управління, підвищення ефективності міжнародної допомоги.

Мета статті. Метою статті є дослідження трансформації стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку в період 2014–2025 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку обумовлено перш за все передумовами та викликами, що формуються під впливом глобальних криз, зростаючої соціальної нерівності, кліматичних змін, нестабільності у світовій економіці, а також необхідністю досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Ці фактори зумовлюють необхідність постійного оновлення стратегічних підходів, спрямованих на підвищення ефективності реагування на актуальні потреби країн-партнерів, забезпечення інклюзивного зростання, зміцнення інституційної спроможності та посилення екологічної стійкості розвитку.

Дослідження трансформації стратегічних пріоритетів ПРООН у сфері сталого розвитку вимагає розгляду Стратегічних планів ПРООН, а також передумов їх формування, викликів, що стояли перед світовою спільнотою, оскільки саме ці чинники зумовили переосмислення підходів до розвитку, коригування стратегічних цілей ПРООН, визначення нових напрямів діяльності, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в умовах зростаючої глобальної нестабільності.

Стратегічний план ПРООН 2014–2017 рр. Передумовами формування

Стратегічного плану ПРООН 2014–2017 рр. стали завершення циклу Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) в 2014 р. (необхідність оцінки досягнень і прогалин), прийняття Цілей сталого розвитку (ЦСР) в 2015 р., зростаюча глобальна нерівність (як між країнами, так і всередині них), кліматичні загрози (природні катастрофи, екологічна деградація), повільне відновлення світової економіки після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр., геополітична нестабільність (зростання конфліктів, кількості біженців, гуманітарні кризи), тиск на міжнародні інституції та обмежене фінансування.

Стратегічний план ПРООН на 2014–2017 рр. визначив шість пріоритетних цілей, що охопили ключові напрями сталого розвитку: 1) забезпечення всеосяжного та сталого економічного зростання; 2) посилення систем демократичного врядування для відповідності очікуванням громадян; 3) зміцнення інституцій з метою забезпечення рівного доступу до базових соціальних послуг; 4) утвердження гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок; 5) запобігання катастрофам і ефективне управління ризиками; 6) забезпечення оперативного відновлення і повернення до траєкторії сталого розвитку [7].

Політика ПРООН у цей період була зорієнтована на підтримку трансформаційних процесів у країнах-партнерах шляхом надання доступу до знань, передового досвіду та ресурсів, необхідних для покращення умов життя населення.

Особливістю стратегічного плану 2014–2017 рр. стало впровадження комплексного підходу до моніторингу й оцінювання ефективності діяльності ПРООН (систематичне відстеження співвідношення між досягнутими результатами у межах стратегічних пріоритетів і використаними ресурсами). Вперше було запроваджено єдину систему оцінювання програмної та інституційної ефективності на основі встановлених індикаторів. З 2014 року ефективність реалізації стратегічних завдань ПРООН почала оцінюватись за такими напрямками, як всеосяжне та стає зростання, демократичне управління, доступ до послуг, гендерна рівність, зменшення ризиків і катастроф, відновлення після криз, а також аналітичне лідерство у сфері

розвитку [8].

Отже, діяльність ПРООН у 2014–2017 рр. була спрямована на системні реформи та державний розвиток, ключовими стратегічними пріоритетами у цей період стали інституційний розвиток та ефективне управління, макроекономічна стабільність і стає зростання, розвиток демократичного врядування, забезпечення доступу до соціальних послуг.

Стратегічний план ПРООН 2018–2021 рр. До передумов, що зумовили формування стратегічних пріоритетів цього періоду, слід віднести початок реалізації ЦСР, зростання уваги до кліматичних криз та міграційних викликів. Викликами у цей час стали бідність і нерівність (близько 650 млн людей залишались в умовах крайньої злиденності, зростання соціально-економічної нерівності як у межах країн, так і між ними); гендерна нерівність (дискримінація та насильство щодо жінок і дівчат перешкоджали загальному прогресу, збереження структурних бар'єрів до рівноправної участі); недоосвоєний потенціал трансформацій (урбанізація, демографічні зрушення та технологічні інновації не реалізувались повною мірою); екологічні та кліматичні ризики (збільшення кількості стихійних лих, втрата біорізноманіття, деградація довкілля й життєвих умов); конфлікти та нестабільність (збройні конфлікти, політична нестабільність і масова міграція); криза довіри та слабке врядування (зниження довіри до інституцій, що вимагало оновлення моделей управління та зміцнення соціальної політики); глобальна взаємозалежність (взаємопов'язаність проблем вимагала комплексних і багаторівневих відповідей на глобальні виклики) [9].

Упровадження ЦСР, затверджених у 2015 році, вплинуло на зміну фокусу діяльності ПРООН (перехід від прямого надання послуг до зміцнення національного потенціалу країн-партнерів, зростаючу потребу в інноваційних підходах до подолання бідності, соціальної нерівності та забезпечення інклюзивного розвитку, геополітичну нестабільність (зокрема незаконне військове втручання російської федерації в Сирію, масову міграційну хвилю до Європи, російська агресія на сході України, зростання кількості збройних конфліктів у різних регіонах світу),

глобальні зобов'язання щодо клімату (підготовка до Паризької кліматичної угоди (2015)), необхідність реформування внутрішньої структури ПРООН, зменшення залежності від базового фінансування ПРООН, що ґрунтується на регулярних (основних) ресурсах.

Стратегічний план 2018–2021 рр. визначив роботу ПРООН у форматі «3 x 6 x 3»: (3 напрями розвитку, 6 стратегічних рішень («signature solutions»), 3 напрями системних перетворень (рис.1) [9].

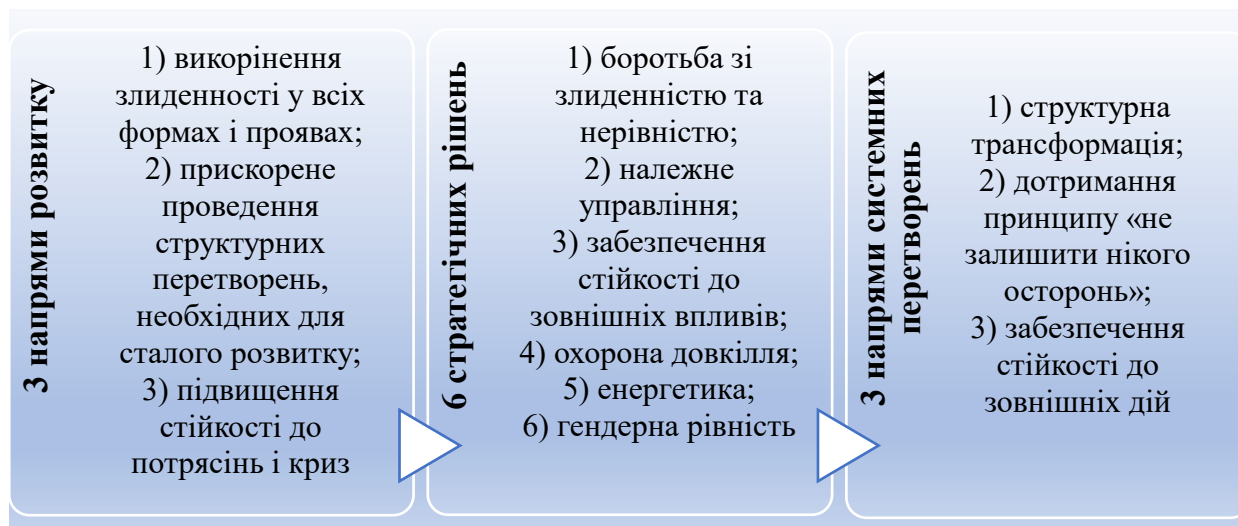

Рис. 1. Діяльність ПРООН відповідно до Стратегічного плану 2018–2021 рр. [9]

Відповідно до Стратегічного плану 2018–2021 рр. надання ПРООН країнам підтримки здійснювалось за трьома напрямками розвитку:

1) викорінення злиденності у всіх формах і проявах. Рішення цієї фундаментальної проблеми вимагало застосування багатосекторальних, комплексних підходів до забезпечення адекватної зайнятості та доходів для чоловіків і жінок, подолання структурних перешкод на шляху розширення економічних прав і можливостей жінок, забезпечення базового соціального захисту, ефективних послуг, інфраструктури, особливо для людей з інвалідністю, створення та функціонування відкритих, відповідальних і підзвітних органів управління на національному та місцевому рівнях;

2) прискорене проведення структурних перетворень, необхідних для стійкого розвитку, перш за все на основі застосування новаторських рішень, які надають мультиплікативний ефект на досягнення цілей у сфері сталого розвитку (підтримка зростання сильніших та справедливіших економік). Необхідним було подолання соціальної нерівності та ізоляції вразливих груп населення;

запровадження моделей розвитку з низьким рівнем викидів вуглецю для зменшення впливу на клімат; розбудова ефективних, відкритих і підзвітних систем управління, здатних оперативно реагувати на глобалізацію, урбанізацію, технологічні інновації, демографічні зміни; скорочення гендерної нерівності, зокрема через розширення прав і можливостей жінок і дівчат; формування політичних пріоритетів, які відображають ключові завдання сталого розвитку та потреби громад; ефективне використання таких технологічних досягнень, як автоматизація та цифрова техніка (наприклад, у сфері фінансів і державних послуг), здійснення четвертої промислової революції, відмова від нестійкої практики використання природних ресурсів;

3) підвищення стійкості до потрясінь і криз задля збереження результатів, досягнутих в ході розвитку. Збереження результатів розвитку та запобігання кризам вимагало зміцнення прогностичних механізмів – систем раннього попередження та оцінки ризиків, розвитку адаптаційного потенціалу – інтеграції кліматичної стійкості, соціальної включеності та економічної стабільності, забезпечення післякризового відновлення з

урахуванням принципу «нікого не залишити поза увагою», зокрема через гендерно-орієнтовані підходи, захист уразливих груп, прозорі управління [9].

Зазначені заходи здійснювались за допомогою реалізації шести стратегічних рішень з питань, що стосуються боротьби зі злиденністю та нерівністю, системи належного управління, забезпечення стійкості до зовнішніх впливів, охорони довкілля, енергетики та досягнення гендерної рівності.

Крім цього, план визначав 3 напрями системних перетворень після 2025 року:

- 1) структурна трансформація;
- 2) дотримання принципу «не залишити нікого осторонь»;
- 3) забезпечення стійкості до зовнішніх дій [9].

Отже, у період 2018–2021 рр. ПРООН у своїй діяльності поєднувала соціальні та екологічні питання та виділяла такі ключові напрями: боротьба зі злиденністю та нерівністю, екологічна стійкість та адаптація до змін клімату, розвиток відновлюваної енергетики, підвищення стійкості до криз.

Стратегічний план ПРООН 2022–2025 рр. Серед чинників, що вплинули на формування стратегічних цілей на цей період, слід виокремити наступні: збільшення кількості злиденного населення (на 119-124 млн. осіб у 2020 році вперше з 1998 р.); поглиблення кліматичних викликів (збільшення збитків від змін клімату, потреба в адаптації); COVID-19 як глобальна пандемія, що загострила нерівність, посилила соціальні й економічні кризи, дестабілізувала розвиток у більшості країн; зростаючий попит на інклюзивне зростання, гендерну рівність, права людини; нестабільність у сфері міжнародного фінансування розвитку; необхідність застосування системного підходу в реалізації ЦСР, цифровізація (потреба адаптації до цифрової трансформації суспільств і економік).

У періоді 2022–2025 рр. діяльність ПРООН орієнтована на досягнення таких масштабних результатів: сприяння виходу 100 млн осіб із багатовимірної бідності, забезпечення 500 млн людей доступом до екологічно чистої енергії, залучення 800 млн осіб до виборчих процесів, значна частина з яких

голосуватиме вперше, а також мобілізація інвестицій у сумі 1 трлн доларів США із державного бюджету та приватного сектора для реалізації ЦСР [10].

Стратегічний план ПРООН 2022–2025 рр. охоплює:

надання підтримки країнам за трьома напрямами перетворень (здійснення структурних перетворень, дотримання принципу «не залишити нікого осторонь» та забезпечення стійкості до зовнішніх дій);

реалізацію шести стратегічних рішень з питань, що вимагають боротьби зі злиденністю та нерівністю, системи управління, забезпечення стійкості до зовнішніх впливів, охорони навколишнього середовища, енергетики та досягнення гендерної рівності;

посилення діяльності за рахунок трьох сприятливих факторів – можливостей та підходів, що дозволяють збільшити вплив на процес розвитку з боку країн-партнерів та в межах власних систем ПРООН, а саме: стратегічного використання інновацій (розширення прав та можливостей урядів та місцевих спільнот у сфері підвищення ефективності функціонування систем загалом, роблячи їх адаптованими та стійкими до зовнішніх впливів), цифровізації (надання допомоги країнам у побудові всеосяжних, заснованих на етичних нормах та стійких товариств за допомогою цифрових технологій) та фінансування розвитку (формування партнерських зв'язків із урядами та приватним сектором з метою узгодження потоків державного та приватного капіталу з досягненням ЦСР та мобілізацією фінансових ресурсів у широких масштабах) [10].

Отже, у 2022–2025 рр. ПРООН зміцнює свої стратегічні пріоритети через поглиблену роботу з соціальною включеністю, інтеграцію екологічних аспектів у всі програми, адаптацію до наслідків війни в Україні, збереження фокусу на гендерній рівності, використовуючи комплексний підхід до сталого розвитку. Порівняльна характеристика ключових елементів Стратегічних планів ПРООН 2014–2025 рр. (передумови та виклики, стратегічні цілі, напрями діяльності) представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Ключові елементи Стратегічних планів ПРООН (2014-2025 рр.)*(складено авторами на основі [7, 9, 10])*

Ключові елементи	Стратегічні плани ПРООН		
	2014-2017	2018-2021	2022-2025
Передумови та виклики	Ухвалення Цілей сталого розвитку (на зміну Цілям розвитку тисячоліття), зростаюча глобальна нерівність, кліматичні загрози, повільне відновлення світової економіки після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр., геополітична нестабільність, тиск на міжнародні інституції, обмежене фінансування.	Злиденність і нерівність; гендерна нерівність; недооцінений потенціал трансформацій; екологічні та кліматичні ризики; збройні конфлікти, нестабільність, масова міграція; криза довіри та слабе врядування; глобальна взаємозалежність.	Збільшення кількості злиденного населення, поглиблення кліматичних викликів, нестабільність міжнародного фінансування розвитку, загострення нерівності, посилення соціально-економічних криз, дестабілізація розвитку країн внаслідок пандемії COVID-19, зростаючий попит на інклюзивне зростання, гендерну рівність, права людини, необхідність застосування системного підходу в реалізації ЦСР, цифровізація.
Стратегічні цілі	1) забезпечення всеосяжного та сталого економічного зростання; 2) посилення систем демократичного врядування; 3) зміцнення інституцій з метою забезпечення рівного доступу до базових соціальних послуг; 4) гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок; 5) запобігання катастрофам, ефективне управління ризиками.	1) боротьба зі злиденністю та нерівністю; 2) належне управління; 3) забезпечення стійкості до зовнішніх впливів; 4) охорона довкілля; 5) енергетика; 6) досягнення гендерної рівності.	1) боротьба зі злиденністю та нерівністю; 2) система управління; 3) забезпечення стійкості до зовнішніх впливів; 4) охорона довкілля, 5) енергетика; 6) досягнення гендерної рівності.
Напрями діяльності	Підтримка трансформаційних процесів у країнах-партнерах шляхом надання доступу до знань, передового досвіду та ресурсів, необхідних для покращення умов життя населення. Впровадження комплексного підходу до моніторингу й оцінювання ефективності діяльності ПРООН.	Напрями розвитку (викорінення злиденності у всіх формах і проявах; прискорене проведення структурних перетворень, необхідних для сталого розвитку; підвищення стійкості до потрясінь і криз); напрями системних перетворень (структурна трансформація; дотримання принципу «не залишити нікого осторонь»; забезпечення стійкості до зовнішніх дій).	Напрями перетворень (здійснення структурних перетворень, дотримання принципу «не залишити нікого осторонь», забезпечення стійкості до зовнішніх дій); сприятливі фактори для посилення діяльності у сфері розвитку (стратегічне використання інновацій, цифровізація, фінансування розвитку).

Аналізуючи інтеграцію змін до стратегічних цілей та напрямів діяльності ПРООН у 2014–2025 рр., слід відзначити такі особливості та тенденції:

- зміщення пріоритетів від економічного розвитку до соціальної політики. Головний акцент зміщується з макроекономічного зростання та інституційного розвитку (2014–2017 рр.) на боротьбу зі злиденністю та нерівністю (2018–2025 рр.), що свідчить про зростання уваги до соціальної сфери та відповідає глобальним трендам сталого розвитку;

- поява нових екологічних та енергетичних програм. У 2018–2021 рр. вперше виділено окремі напрями – охорона довкілля та енергетика, у 2022–2025 рр. зазначені напрями залишаються ключовими, що підкреслює їхню стратегічну важливість у контексті кліматичних змін та енергетичної безпеки;

- стабілізація ключових напрямів. Гендерна рівність залишається постійним пріоритетом, управління та стійкість до криз також зберігаються, але змінюються акценти з демократичного врядування та управління ризиками (2014–2017 рр.) на належне управління (ефективність інституцій) та стійкість до зовнішніх впливів (включаючи конфлікти та економічні шоки) (2018–2025 рр.);

- більша адаптація. Стратегічних планів до непередбачуваних подій. Глобальні кризи стали визначальним фактором, що зумовив необхідність підвищення гнучкості стратегічного планування та здатності швидко реагувати на непередбачувані події, зокрема пандемію COVID-19, конфлікти, війни;

- перетворення технологій та інформації з допоміжного інструменту на ключовий драйвер розвитку.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження щодо трансформації стратегічних пріоритетів ПРООН протягом 2014–2025 рр.:

визначено передумови та виклики, які зумовили зміни підходів ПРООН до діяльності у сфері сталого розвитку, формування стратегічних пріоритетів в умовах зростаючої глобальної нестабільності (перехід з реалізації ЦРТ до ЦСР, глобальна нерівність і злиденність, екологічні та кліматичні загрози, повільне економічне відновлення після глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр., геополітична нестабільність, гендерна нерівність, конфлікти, війни, масова міграція, слабе врядування, кризове фінансування розвитку, пандемія COVID-19 та її наслідки, попит на інклюзивність, права людини, цифровізацію);

установлено трансформацію стратегічних пріоритетів ПРООН у 2014–2025 рр. від переважно загальних реформ з акцентом на інституційний розвиток і економічне зростання у 2014–2017 рр. до більш сфокусованих соціально-екологічних ініціатив з 2018 р. (зміщення акцентів на подолання бідності, забезпечення екологічної безпеки, розвиток сталої енергетики та зміцнення стійкості до криз), що відображає адаптацію ПРООН до нових глобальних викликів, таких як екологізація, соціальна нерівність, пандемія COVID-19 та її соціально-економічних наслідків, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну (2022 р.), економічна турбулентність та свідчить про зростання соціальної орієнтованості, екологічної відповідальності та збереження інституційних пріоритетів ПРООН, зокрема у сферах врядування й забезпечення гендерної рівності.

Список літератури

1. United Nations Millennium Declaration. 2000. URL: <http://www.un.org>.
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. URL: www.un.org.
3. United Nations Development Programme. URL: <http://www.undp.org>.
4. Julio Homem de Siqueira, Andrew Mtewa, Daury César Fabriz (2022) United Nations Development Programme (UNDP). URL:

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-6265-515-7_36

5. Haosen Xu (2024). Analyzing Problems and Strategies of International Organizations in Global Governance and Cooperation – Taking UNDP as an Example. URL:

https://www.researchgate.net/publication/378500752_Analyzing_Problems_and_Strategies_of_International_Organizations_in_Global_Governance_and_Cooperation_-_Taking_UNDP_as_an_Example

6. Mirko Heinzl, Bernhard Reinsberg, Giuseppe Zaccaria (2024) Core funding and the performance of international organizations: Evidence from UNDP projects. URL: https://www.researchgate.net/publication/384739079_Core_funding_and_the_performance_of_international_organizations_Evidence_from_UNDP_projects

7. UNDP Strategic Plan, 2014-2017. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/758891?v=pdf>

8. UNDP Annual Financial Review 2014: Report of the Administrator. URL: <http://www.undp.org>.

9. UNDP Strategic Plan, 2018-2021. URL: <https://docs.un.org/en/dp/2017/38>

10. United Nations Development Programme Strategic Plan 2022–2025. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3933771?ln=ru&v=pdf>

References

1. United Nations Millennium Declaration. 2000. Available at: <http://www.un.org>.

2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. Available at: www.un.org.

3. United Nations Development Programme. Available at: <http://www.undp.org>.

4. Julio Homem de Siqueira, Andrew Mtewa, Daury César Fabriz (2022). United Nations Development Programme (UNDP). Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-6265-515-7_36.

5. Haosen, Xu (2024) Analyzing Problems and Strategies of International Organizations in Global Governance and Cooperation – Taking UNDP as an Example. Available at: https://www.researchgate.net/publication/378500752_Analyzing_Problems_and_Strategies_of_International_Organizations_in_Global_Governance_and_Cooperation_-_Taking_UNDP_as_an_Example.

6. Mirko Heinzl, Bernhard Reinsberg, & Giuseppe Zaccaria (2024). Core funding and the performance of international organizations: Evidence from UNDP projects. Available at: https://www.researchgate.net/publication/384739079_Core_funding_and_the_performance_of_international_organizations_Evidence_from_UNDP_projects.

7. UNDP Strategic Plan, 2014-2017. Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/758891?v=pdf>.

8. UNDP Annual Financial Review 2014: Report of the Administrator. Available at: <http://www.undp.org>.

9. UNDP Strategic Plan, 2018-2021. Available at: <https://docs.un.org/en/dp/2017/38>.

10. United Nations Development Programme Strategic Plan 2022–2025. Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3933771?ln=ru&v=pdf>.

Objective. *The objective of the article is to study the transformation of strategic priorities of the United Nations Development Program (UNDP) in the field of sustainable development in the period of 2014–2025.*

Methods. *The following general scientific methods and techniques of cognition are applied in the research process: methods of scientific abstraction, analysis and synthesis (to study the transformation of the strategic priorities of the UNDP in the field of sustainable development in the period of 2014–2025), systemic generalization (to identify the prerequisites and challenges that led to the rethinking of approaches to development, adjustment of strategic goals, areas of UNDP activity aimed at achieving the Sustainable Development Goals, features and trends in the integration of changes into the strategic goals and areas of UNDP activity).*

Results. *The results of the study identify the prerequisites and challenges that led to changes in UNDP approaches to sustainable development activities, the formation of strategic priorities in*

the context of growing global instability (transition from the implementation of the Millennium Development Goals to the Sustainable Development Goals, global inequality and poverty, environmental and climate threats, slow economic recovery after the global financial crisis of 2008-2009, geopolitical instability, gender inequality, conflicts, wars, mass migration, weak governance, crisis financing for development, the COVID-19 pandemic and its consequences, demand for inclusiveness, human rights, digitalization).

According to the results of the analysis of the integration of changes into the strategic goals and areas of UNDP activity in 2014-2025, the following features and trends are identified: a shift in UNDP priorities from economic development to social policy; the emergence of new environmental and energy programs since 2018; stabilization of key areas such as gender equality, governance and resilience to crises with a shift in emphasis from democratic governance and risk management to good governance (institutional effectiveness) and resilience to external influences (including conflicts and economic shocks); greater adaptation of UNDP Strategic Plans to unforeseen events; transformation of technology and information from an enabling tool to a key driver of development.

A transformation of UNDP's strategic priorities for 2014–2025 are established from predominantly general reforms with an emphasis on institutional development and economic growth in 2014–2017 to more focused social and environmental initiatives from 2018. (shifting emphasis on poverty alleviation, ensuring environmental security, developing sustainable energy and strengthening resilience to crises), which reflects UNDP's adaptation to new global challenges, such as greening, social inequality, the COVID-19 pandemic and its socio-economic consequences, the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation (2022), economic turbulence and indicates an increase in social orientation, environmental responsibility and preservation of UNDP's institutional priorities, in particular in the areas of governance and ensuring gender equality.

Key words: *global challenges, sustainable development, Sustainable Development Goals, international organizations, United Nations Development Programme, UNDP strategic priorities*